

**Ο «Σοφός Στρατηγός» του Σουν Τσου και ο Θ. Κολοκοτρώνης
στη Μάχη των Δερβενακίων
(Γράφει ο Θεόκλητος Ρουσάκης)**

Η στρατιωτική προσωπικότητα του **Θεόδωρου Κολοκοτρώνη** συνδυάζει τα χαρακτηριστικά του **ευφυούς στρατηγιστή, του εμπνευσμένου ηγέτη και του έμπειρου πολεμιστή**. Η μοναδική του συμβολή στην Επανάσταση δεν προέρχεται μόνο από τις νίκες του, αλλά και από τη δυνατότητά του να οργανώσει, να εμπνεύσει και **να προσδώσει στρατηγικό προσανατολισμό σε έναν αντάρτικο αγώνα που διαμορφωνόταν μέσα σε χάος**. Γι' αυτό και η ιστορία τον κατέταξε δίκαια ως τον σπουδαιότερο στρατιωτικό ηγέτη της Ελληνικής Παλιγγενεσίας.

Η Μάχη των Δερβενακίων αποτελεί ίσως την πλέον καθοριστική στρατιωτική επιτυχία της Ελληνικής Επανάστασης. Η νίκη των επαναστατημένων Ελλήνων εναντίον του πολυάριθμου και άρτια συγκροτημένου στρατού του Μαχμούτ Πασά, γνωστού ως Δράμαλη, δεν ήταν αποτέλεσμα τύχης, αλλά προϊόν ενός **συνεκτικού στρατηγικού σχεδίου**, το οποίο εκπόνησε και εκτέλεσε ο Θεόδωρος Κολοκοτρώνης με τρόπο που θυμίζει σύγχρονες αρχές πολέμου.

Η στρατηγική της ελληνικής πλευράς στηρίχθηκε σε τρεις άξονες:

- 1. Ολοκληρωμένη εκμετάλλευση πληροφοριών και εκτίμηση κατάστασης.**
- 2. Επιλογή εδάφους και μετατροπή των στενών σε φονικές ζώνες εμπλοκής.**
- 3. Συντονισμένος ελιγμός δυνάμεων, διαδοχικά πλήγματα και επίμονη καταδίωξη.**

Η καταστροφή του οθωμανικού στρατού στα Δερβενάκια διέσωσε την Επανάσταση σε μία από τις πιο κρίσιμες στιγμές της.

Προετοιμασία – Εκτίμηση της κατάστασης

Την άνοιξη του 1822, ο Δράμαλης Πασάς ξεκίνησε από τη Λάρισα με περίπου **25.000–30.000 στρατιώτες**, συμπεριλαμβανομένων έμπειρων ιππέων, γενιτσάρων και βαρέως πεζικού. Η στρατιά κινήθηκε γρήγορα, παρακάμπτοντας εστίες αντίστασης στη Στερεά και **εισήλθε στην Πελοπόννησο μέσω Ισθμού**.

Ο Κολοκοτρώνης, αντιλήφθηκε ότι ο στρατός του Δράμαλη, αφενός **μεν δεν μπορούσε να συντηρηθεί στον άnuδpo Αργολικό κάμπο** σε συνθήκες θερινής ζέστης, αφετέρου δε, οι γραμμές ανεφοδιασμού του ήταν **μακρές και εκτεθειμένες**. Επιπρόσθετα αντιλήφθηκε ότι ο στρατός του Δράμαλη είχε παρασυρθεί στην ενδοχώρα χωρίς δυνατότητα **ασφαλούς υποχώρησης αν απαιτείτο**. Παρ' όλα αυτά, **αν ο Δράμαλης αναγκαζόταν να οπισθοχωρήσει, η οδός της επιστροφής περνούσε από τα στενά που οι Έλληνες μπορούσαν να κλείσουν**. Με βάση αυτό, σχεδίασε μια επιχείρηση **στρατηγικού εγκλωβισμού**.

Επιλογή εδάφους και στρατηγική εγκλωβισμού

Το κλειδί της στρατηγικής ήταν το φυσικό ανάγλυφο των **στενών Αγιοιορίου, Δερβενακίων και Αγίου Σώστη**. Πρόκειται για δύσβατες χαράδρες και ορεινά περάσματα, όπου **το τουρκικό ιππικό δεν μπορεί να αξιοποιηθεί, τα βαριά οπλισμένα τουρκικά στρατεύματα δεν μπορούν να αναπτυχθούν**, ενώ τα γύρω υψώματα όπου θα ήταν οι θέσεις των Ελλήνων, **δίνουν τη δυνατότητα ελέγχου πλήρως των κινήσεων στα στενά**.

Ο Κολοκοτρώνης επιθυμούσε να μετατρέψει τα στενά αυτά σε «ζώνες θανάτου», όπου η υπεροχή του εχθρού θα εξανεμιζόταν. Ταυτόχρονα προέβη στη σφράγιση όλων των πιθανών εξόδων του Δράμαλη στις διαβάσεις προς Τριπολιτσά και αφού κατέλαβε τις ορεινές θέσεις γύρω από το Άργος, διέταξε την πυρπόληση του αργολικού κάμπου (“καμένη γη”) ώστε να μην βρίσκει πόρους διατροφής ο αντίπαλος.

Έτσι μετά την αποτυχία των Οθωμανών να καταλάβουν το Παλαμήδι, η έλλειψη νερού και τροφής για ανθρώπους και κτήνη, αλλά και οι ασθένειες άρχισαν στην κυριολεξία να θερίζουν τον στρατό του Δράμαλη ο οποίος άρχισε να αποσυντίθεται.

Όσο για τον Κολοκοτρώνη, είχε επιτύχει πλήρως τον στρατηγικό του σκοπό, διότι οι Τούρκοι δεν μπορούσαν να μείνουν στην περιοχή αλλά και όταν θα έφευγαν, θα περνούσαν από εκεί όπου οι Έλληνες τους περιέμεναν.

Ο ελιγμός και η διάταξη μάχης

Ο Κολοκοτρώνης μέσω του προσωπικού του κύρους, της ευφυούς στρατηγικής του και της διορατικότητάς του, συγκέντρωσε δυνάμεις από Πελοπόννησο τα Σώματα Πλαπούτα, Νικηταρά, Υψηλάντη, Δημητσανιτών και τους τοπικούς οπλαρχηγούς από την ευρύτερη περιοχή των Κορινθιακών ορέων. Έταξε τις δυνάμεις αυτές στα στενά του Αγιονορίου και στα υψώματα των Δερβενακίων, ενώ διατήρησε και τμήματα ως Εφεδρείες για άμεση ενίσχυση όπου θα απαιτείτο. Σκοπός του ήταν να δεχθεί ο εχθρός διαδοχικές προσβολές από υψώματα, πλευρές και μέτωπο, χωρίς δυνατότητα ανάπτυξης.

Έτσι ο στρατός του Δράμαλη στις **26 Ιουλίου 1822** επιχειρώντας να εξέλθει από τον Αργολικό κάμπο μέσω των στενών των Δερβενακίων, δέχεται μαζικά πυρά από αθέατες θέσεις και αποδιοργανώνεται λόγω αδυναμίας ανάπτυξης. Ο Κολοκοτρώνης έχει δώσει εντολή: **«Να τους αφήσετε να μπουν όσο βαθιά γίνεται. Μετά να τους χτυπήσετε σαν αστροπελέκι.»**. Έτσι και έγινε. Οι Οθωμανοί υποχωρούν χωρίς συνοχή.

Στις **27 Ιουλίου**, δεύτερη ημέρα της μάχης ο Δράμαλης προσπαθεί εκ νέου να περάσει. Ο Νικηταράς, με αποφασιστικότητα, χτυπά το μέτωπο των Οθωμανών από πολλές κατευθύνσεις. Οι Έλληνες επιτίθενται με ελεγχόμενα πυρά από υψώματα, με τοπικές επιθέσεις και με ελιγμούς περικύκλωσης. Η μάχη μετατρέπεται σε πανωλεθρία. Χιλιάδες Οθωμανοί πέφτουν νεκροί, το ηθικό καταρρέει και τα τμήματα των Οθωμανών διαλύονται ανεξέλεγκτα. Η στρατηγική του Κολοκοτρώνη έχει επιτύχει. Ο στρατός του Δράμαλη παύει να υφίσταται ως οργανωμένη δύναμη.

28 Ιουλίου, τρίτη ημέρα της μάχης. Ό,τι απομένει από τον οθωμανικό στρατό επιχειρεί απεγνωσμένη οπισθοχώρηση προς την Κόρινθο. Ο Νικηταράς ηγείται της πιο αποφασιστικής καταδιωκτικής ενέργειας της Επανάστασης. Οι Οθωμανοί υφίστανται ακόμη περισσότερες απώλειες με την καταστροφή μεγάλου μέρους του ιππικού και την σχεδόν ολοκληρωτική διάλυση του στρατεύματός τους μέχρι τον Ισθμό. Ο Δράμαλης καταφέρει να φθάσει στην Κόρινθο με ελάχιστους άνδρες, μόνο για να πεθάνει λίγο αργότερα από εξάντληση και ασθένεια.

Από πλευράς συμπερασμάτων σε τακτικό επίπεδο, η Μάχη στα Δερβενάκια είχε νικηφόρα εξέλιξη διότι ο Θ. Κολοκοτρώνης:

- **Αξιοποίησε το ανάγλυφο του εδάφους και κυρίως τα στενά με αποτέλεσμα να ακυρώσει την αριθμητική υπεροχή του εχθρού, τις δυνατότητες του οθωμανικού ιππικού και να υπερισχύσει στην αποτελεσματικότητα των πυρών διότι τα υψώματα που κατείχε του έδωσαν απόλυτη κυριαρχία πυρών.**

- Με την **αποκοπή του εφοδιασμού που προξένησε με την «καμένη γη»** και το **κλείσιμο των διεξόδων** προκάλεσε την κατάρρευση του ηθικού των Οθωμανών, την σύγχυση και την επιβράδυνση της οπισθοχώρησής τους.

- Με τις **θέσεις των ενεδρών** που επέλεξε και τα **ελεγχόμενα πυρά, πέτυχε το στοιχείο του αιφνιδιασμού χωρίς να δώσει χρόνο για ανασύνταξη στους Οθωμανούς. Έτσι με σχεδιασμένες ενέργειες, εγκλωβισμού, προσβολής στο στενό και με την ανελέητη καταδίωξη επέφερε την πλήρη καταστροφή τους.**

Από πλευράς Στρατηγικών αποτελεσμάτων, η στρατιά του Δράμαλη καταστράφηκε ολοκληρωτικά ενώ η Πελοπόννησος ανακουφίστηκε από τη μεγαλύτερη απειλή που αντιμετώπισε μέχρι τότε. Ταυτόχρονα η ελληνική πλευρά απέκτησε πολύτιμο χρόνο για να οργανωθεί, ενώ το ηθικό των επαναστατών εκτοξεύθηκε.

Σε διεθνές επίπεδο οι ευρωπαϊκές δυνάμεις είδαν ότι η Επανάσταση μπορούσε πράγματι να επιβιώσει, **ενώ η φήμη του Κολοκοτρώνη εκτοξεύθηκε σε πανελλήνιο επίπεδο.** Αυτό είχε ως αποτέλεσμα **να ενισχυθεί το φιλελληνικό κίνημα και να αυξηθεί η διεθνής πίεση στην Τουρκία υπέρ των Ελλήνων.**

Η Μάχη των Δερβενακίων δεν αποτελεί μόνο στρατιωτικό κατόρθωμα. Υπήρξε και «μάθημα» στρατηγικής ευφυΐας, εκμετάλλευσης του επιχειρησιακού περιβάλλοντος και ηγεσίας σε πολεμικές συνθήκες. Ένα μάθημα που συνδέεται αβίαστα με τις διδαχές του Κινέζου στρατηγού και φιλοσόφου, **Σουν Τσου**, συγγραφέα του πασίγνωστου ακόμη και σήμερα, μετά από 2.500 χρόνια, βιβλίου **«Η Τέχνη του Πολέμου».** Ενός βιβλίου που έγινε **«Βίβλος» στα χέρια στρατιωτικών, πολιτικών αλλά και του μάρκετινγκ,** διότι οι αναφερόμενες σε αυτό στρατηγικές μπορούν να εφαρμοστούν ακόμη και σήμερα, σε όλες τις ανθρώπινες εκφάνσεις.

Και επειδή ένα μέτρο, ίσως το σημαντικότερο, για την αξιολόγηση ενός έργου και του δημιουργού του, κρίνεται από τη διαχρονικότητά του, θα μπορούσαμε να πούμε ότι **ο Στρατηγός Σουν Τσου, θα πρέπει να καταταγεί ανάμεσα στους σπουδαιότερους συγγραφείς- στρατηγιστές που ανέδειξε η ανθρωπότητα.**

Οι αρχές του Σουν Τσου στη Μάχη των Δερβενακίων

Ο Κολοκοτρώνης ουδεμία γνώση είχε για τον Στρατηγό Σουν Τσου, όμως πολλές από τις επιλογές του, **στην προετοιμασία, στον ελιγμό και στη διεξαγωγή της μάχης εναρμονίζονται εντυπωσιακά με τις αρχές του μεγάλου Κινέζου Στρατηγού.** Ας δούμε ενδεικτικά τα κυριότερα σημεία.

1. Λέει ο Σουν Τσου: “ Γνώριζε τον εχθρό και γνώριζε τον εαυτό σου”

Στη Μάχη των Δερβενακίων ο Κολοκοτρώνης γνώριζε απόλυτα ότι οι Οθωμανοί είχαν **αριθμητική υπεροχή, 30.000 – 32.000 άνδρες** και ως εκ τούτου **μεγάλες μεγάλες ανάγκες εφοδιασμού, ενώ υστερούσαν σε ικανότητες αγώνος σε ορεινό έδαφος,**

Αντίστοιχα, γνώριζε **για τις δικές του δυνάμεις ότι ήταν από** περισυλλογή Σωμάτων Μοραΐτων, Αρκάδων και Μανιατών χωρίς ιππικό, που είχαν όμως υψηλό ηθικό, πολύ καλή γνώση της περιοχής και εμπειρία στον ανταρτοπόλεμο. **Έτσι η προτροπή - δόγμα του Σουν Τσου είχε απόλυτη εφαρμογή.**

2. Λέει ο Σουν Τσου: “Ο ανώτατος στρατηγός κερδίζει χωρίς μάχη – ο καλύτερος στρατηγός κερδίζει με την εξουθένωση του αντιπάλου”

Ο Κολοκοτρώνης πριν τη μάχη προκειμένου να εξουθενώσει τον αντίπαλο:

- **έκαψε την εύφορη κοιλάδα του Άργους, στερώντας τροφή στα στρατεύματα και ζωοτροφή στο οθωμανικό ιππικό,**

- **κατέστρεψε πηγές και υδροφόρα σημεία**, προξενώντας λειψυδρία στον οθωμανικό στρατό,
- **έκλεισε τις οδούς υποχώρησης**, διαμορφώνοντας ένα περιβάλλον “εξαναγκασμού”.

Με αυτόν τον τρόπο στην πραγματικότητα **“νίκησε”** τον Δράμαλη **πριν πέσει η πρώτη ντουφεκιά**. Ο Σουν Τσου θεωρεί την επιτυχία αυτή **“κορυφή της στρατηγικής”** και ο Κολοκοτρώνης την πέτυχε **άριστα**.

3. Λέει ο Σουν Τσου : “Κατέλαβε υψώματα και μην μάχεσαι ποτέ σε κατηφορικό έδαφος”

Η επιλογή του Κολοκοτρώνη να καταλάβει τα υψώματα του Αγίου Σώστη, τις θέσεις στα στενά Δερβενακίων και Αγιονορίου και τα περάσματα Χιλιομοδίου–Στεφανίου, ήταν καθοριστική. Ήθελε τον εχθρό **να μάχεται προς τα πάνω**, ενώ οι Έλληνες έλεγχαν τα φυσικά εμπόδια του εδάφους. Οι Οθωμανοί έχασαν το πλεονέκτημα του ιππικού και της πυκνής διάταξης.

4. Λέει ο Σουν Τσου : “Η ταχύτητα είναι η ουσία του πολέμου”

Ο Κολοκοτρώνης συγκέντρωσε τις δυνάμεις του από **Μάνη, Αρκαδία, Κορινθία και Αργολίδα μέσα σε λίγες μέρες**. Ανέθεσε χωρίς χρονοτριβή τις αποστολές τους και **πολύ γρήγορα προσάρμοσε τις δυνάμεις του από αμυντικό σε επιθετικό αγώνα**. Έτσι η αρχή της ταχύτητας του Σουν Τσου εφαρμόστηκε με απόλυτη επιτυχία.

5. Λέει ο Σουν Τσου: “Η επιδεξιότητα στη διάταξη δυνάμεων είναι να εμφανίζεσαι όταν ο εχθρός δεν το περιμένει”

Ο Κολοκοτρώνης διέταξε τις δυνάμεις του σε στενωπούς, καλυμμένες αξιοποιώντας τις πτυχές του εδάφους. Για να πετύχουν τον πλήρη αιφνιδιασμό διέταξε να αφήσουν τον οθωμανικό στρατό να εισέλθει στον **“διάδρομο του θανάτου”**, και τους πρόσβαλε από πολύ μικρή απόσταση για να είναι πιο αποτελεσματικά τα πυρά τους. Ο αιφνιδιασμός που προκλήθηκε, είναι ακριβώς το αποτέλεσμα που περιγράφει ο Σουν Τσου.

6. Λέει ο Σουν Τσου: “Χρησιμοποίησε την ενέδρα, όταν ο εχθρός είναι ισχυρότερος”

Ο πυρήνας της σκέψης του Κολοκοτρώνη ήταν η μάχη να διεξαχθεί **εξ ολοκλήρου με τη μορφή διαδοχικών ενεδρών**. Αυτή η μορφή του πολέμου, **“χτύπα γερά και φύγε γρήγορα”**, είναι η κλασική σύλληψη ανταρτοπολέμου που ο Σουν Τσου περιγράφει για προσβολή ισχυρότερου εχθρού.

7. Λέει ο Σουν Τσου: “Απόφυγε τον εχθρό όταν είναι δυνατός και έτοιμος να επιτεθεί· χτύπα τον εκεί που δεν είναι προετοιμασμένος”

Ο Δράμαλης είχε εξασθενήσει από την πορεία, είχε προβλήματα ανεφοδιασμού και είχε χαμηλό ηθικό μετά την αποτυχία κατάληψης του Παλαμηδιού.

Έτσι ο Κολοκοτρώνης δεν επέλεξε μόνο το σημείο της μάχης, αλλά **κυρίως επέλεξε και τη στιγμή που ο αντίπαλος ήταν στρατηγικά ευάλωτος**. Αυτό είναι βασική σύλληψη του Σουν Τσου: **“ο έξυπνος στρατηγός μάχεται μόνο όταν ο εχθρός είναι ήδη νικημένος”**.

8. Λέει ο Σουν Τσου: “Περικύκλωσε τον εχθρό χωρίς να του αφήσεις έξοδο – ή άφησε μια μικρή δίοδο για να διαλυθεί μόνος του”

Ο Κολοκοτρώνης έκοψε όλες τις εξόδους προς Νεμέα, Στυμφαλία, Κόρινθο, αλλά άφησε **εσκεμμένα** περιορισμένη διέξοδο προς τα στενά του Αγιονορίου, όπου **προέβλεπε δεύτερη ενέδρα**. Αυτή η **“ελεγχόμενη έξοδος”** είναι το κλασικό

δίδαγμα του Σουν Τσου. Πράγματι, οι Οθωμανοί κινήθηκαν βιαστικά προς το Αγιο-νόρι όπου και αποδεκατίστηκαν.

9. Λέει ο Σουν Τσου : “Το ηθικό κερδίζει μάχες πριν το σπαθί”

Ο Κολοκοτρώνης πριν τη μάχη **εμπύχωσε τους άνδρες του**, μίλησε σε χωρικούς και οπλαρχηγούς, έπεισε ακόμη και αντίπαλες φατρίες να ενωθούν προσωρινά ευαισθητοποιώντας **το θρησκευτικό και πατριωτικό τους αίσθημα**.

Η οθωμανική πλευρά αντιθέτως, μετά την αποτυχία στο Ναύπλιο, είχε κόπωση, πανικό και εσωτερική σύγχυση, γεγονός που προκάλεσε την μεγάλη πτώση του ηθικού του.

Αυτό δηλαδή που διδάσκει ο Σουν Τσου όταν λέει ότι ο στρατός υψηλού ηθικού νικά στρατό χωρίς πίστη στον σκοπό.

10. Λέει ο Σουν Τσου: “Η μέγιστη νίκη είναι η πλήρης καταστροφή των δυνάμεων του εχθρού”

Η στρατηγική του Κολοκοτρώνη δεν απέβλεπε απλώς σε αναχαίτιση, **αλλά σε πλήρη καταστροφή του στρατού του Δράμαλη**. Το αποτέλεσμα ήταν η πλήρης κατάρρευση του στρατού εισβολής, γεγονός που σηματοδότησε την σωτηρία της Επανάστασης στο Μοριά.

Συμπερασματικά μπορούμε να πούμε ότι η μάχη των Δερβενακίων αποτέλεσε την πρώτη μεγάλη στρατηγική νίκη της Επανάστασης. Ήταν μια ευφύεστατη επιχείρηση που χάραξε το μέλλον του Αγώνα. Ο Κολοκοτρώνης με τη στρατηγική του στα Δερβενάκια υπήρξε πρότυπο στρατιωτικής διορατικότητας, ενώ γενικότερα λειτουργούσε όχι απλώς ως οπλαρχηγός αλλά ως **φυσικός στρατηγικός στοχαστής**, ο οποίος εφάρμοζε στην πράξη αρχές διεθνούς ισχύος. **Με ελάχιστα μέσα, αλλά με βαθιά κατανόηση του εδάφους, της ψυχολογίας του αντιπάλου και των αρχών της μάχης, κατόρθωσε να εξουδετερώσει μια στρατιά πολλαπλάσιας ισχύος.**

Οι ομοιότητες ανάμεσα στη στρατηγική του Κολοκοτρώνη και τις αρχές του Σουν Τσου είναι εντυπωσιακές — όχι επειδή ο Κολοκοτρώνης διάβασε Σουν Τσου, αλλά επειδή οι διαχρονικές αρχές του πολέμου εφαρμόζονται αυθόρμητα από τους μεγάλους Στρατηγούς. Ο Κολοκοτρώνης, χωρίς να γνωρίζει τον Κινέζο θεωρητικό, ενσάρκωσε στην πράξη τον ορισμό του “Σοφού Στρατηγού” που περιγράφει ο Σουν Τσου.